

Skolen gennem tiderne

af Bent Karsdal

De ældste kilder om skolen

Det er svært at bestemme Ribe Katedralskoles alder. Og i virkeligheden er det lidt tilfældigt, hvornår man fejrer jubilæum. Den 13. juni 1145 er ikke skolens fødselsdag. Det er derimod den første gang Ribe Katedral skole optræder i skriftlige kilder. Den 13. juni 1995 er vi således helt sikre på, at Ribe Katedralskole har eksisteret i 850 år.

Det fremgår af brevet overfor, hvor biskop Elias af Ribe skriver: "Vi har ligeledes givet dem (kannikerne ved domkirken) frihed til at indrette skolen efter eget ønske og med råd af bispen".

Biskop Elias' brev fortæller, at der i 1145 eksisterede en skole i Ribe, og at det blev overdraget til domkapitlet (kirkens kanniker) at styre denne skole under biskoppens tilsyn.

Hvor gammel skolen allerede da var, kan man som nævnt ikke sige noget sikkert om. Det kan sagtens have været en skole der for længst havde holdt sit 100 års jubilæum, som domkapitlet overtog. Det er sandsynligt, at bispesædet (cathedra) på et meget tidligt tidspunkt oprettede en skole til at uddanne præster. Således forholdt det sig ved bispesæderne i Hamburg og Bremen, hvorfra de første biskoper i Ribe kom. Og den tradition må disse biskoper have bragt med sig. Behovet for præster var der i hvert fald. Bjørn Kornerup skriver i "Ribe Katedralskoles Historie", at det er naturligt at tænke sig, at skolernes alder i det væsentlige må svare til de enkelte bispesæders. Som de første danske bispesæder nævnes i 948 Ribe og Århus samt Slesvig. Det er så lidt tilfældigt, hvornår vi første gang møder en skole i de skriftlige kilder. Det falder dog naturligt, at Ribe Domkirke med sine forbindelser sydpå fik sin skole først. Bjørn Kornerup konkluderer derfor, at Ribe Katedralskole efter alt at dømme er den ældste latinskole i Norden.

Det centrale i biskop Elias' brev fra 1145 er imidlertid slet ikke skolen. Det er derimod oprettelsen af et domkapitel eller etablering af en række stillinger som kanniker. Formålet hermed var at gøre gudstjenesten mere højtidelig, idet den som det fremgår af brevet, "foregik under stor fattigdom og med et fåtal af personer." Dertil afsattes nogle af kirkens midler. Baggrunden herfor var efter al sandsynlighed, at den nyopførte kirkebygning var færdig og måske blev indviet.

Vi ved ikke, om det ledige kannonikat, der omtales i brevet, skulle tilknyttes skolen. Vi ved heller ikke, hvor mange midler der var afsat hertil. Vi har kun biskop Elias' ønske om, at hans efterfølgere i embedet må vise sig gåvme over for kapitlet og dets opgaver, hvortil Ribe Katedralskole også hørte.

Kirken ejede og styrede skolen. Ved hjælp af et gavebrev fra 1278 får vi en besked om indsigt i skolens organisation. Biskop Tyge bestemte i 1278, at Darum sogn skulle udrede 2 mark korn af sognets indtægter til hjælp for de fattige elever (scolares) i Ribe. Afgiften skulle afleveres til scolasticus, der til gengæld havde pligt til at undervise alle elever fra Darum sogn og desuden 100 fattige elever fra hele stiftet gratis. Brevet viser, at skolen var en anseelig institution. Det viser også, at scolasticus havde ret til at opkræve skolepenge af eleverne. Det var denne afgift Darum-eleverne og de 100 fattige elever nu blev fritaget for i kraft af indtægten fra Darum Sogn.

Det fremgår videre af brevet, at scolasticus var en af kirkens kanniker, og at han på det tidspunkt underviste. Af et testamente fra 1338 ved vi imidlertid, at der nu var to embeder ved skolen: scolasticus med ansvar for økonomi og en prepositus scholarium eller rektor, der varetog undervisningen.

Det første skolehus og Puggård

På festskriftets forside ses den ældste del af den nuværende skole - Puggård - en smuk kamtakket renæssancebygning fra tiden efter 1450. Her er i dag klasselokaler til 2-3 klasser og faglokaler for de klassiske fag. Det er en statelig bygning. Det østlige hus har to stokværk med 3 vinduer, og det vestlige har et stokværk og 6 vinduer på sydsiden. Det har kunnet ses i bybilledet.

Puggård nævnes første gang i et dokument af 7. april 1298. Her stiftede biskop Christiern et kollegium til fordel for en udvalgt del af Katedralskolens elever. I indledningen til stiftelsesbrevet skriver han, at selv om han gerne vil le hjælpe alle, så gør hensynet til kirken det naturligt at lade de personer, der kunne være nyttige for kirken, få ganske særlige fordele. Derfor "burde dog de personer, der læste gejstlige videnskaber, for at de gennem præstestanden kunne komme til at tjene kirken, netop i særlig grad understøttes af kirkens gods".

I brevet skænkede biskop Christiern en række godsbesiddelser til stiftelsen. Indtægterne herfra skulle gøre det muligt for 20 flittige og dygtige elever at få kollegieplads. Ærkedegnen og domkapitlet indsattes som tilsynsmyndighed. I brevet siges det også, at der skal fastsættes regler for livet i kollegiet.

Biskop Christiern navngav ikke sit kollegium i brevet. Det gør imidlertid et brev fra 1299, hvori der tales om "de fattige skolarer i stenhuset i Pukætøft", og 100 år senere hedder stiftelsen Puggård. Den sandsynligst e forklaring på navnet består i at sætte det i forbindelse med pog (elev, discipel). Puggård skulle således betyde huset eller gården, der var stiftet til fordel for pogene.

Stiftelsesbrevet fortæller ikke, hvordan kollegiet skulle administreres. Vi ved imidlertid fra et brev fra 1330, at forstanderen (procurator) boede i selve stiftelsen, idet brevet fra 1330 er udstedt i de fattiges gård, "i dens forstan ders stue".

Biskop Christiern sikrede sin stiftelse og dens godsbesiddelser så godt man overhovedet kunne. Den 20. november 1303 stadfæstede pave Benedict XI gaven og stiftelsen og billigede "opførelsen af et sådant hus til bedste for de fattige skolarer, der tragtede efter at vinde videnskabens perle" (teologien).

Også kong Erik Mendved udstedte den 1. juli 1304 et stadfæstelsesbrev. Samtidig fik stiftelsen privilegier. Den skulle ikke svare skat til kongen, og den fik ret til at beholde indtægter fra de bøder, stiftelsens bønder måtte blive idømt bortset fra fredkøb. Til gengæld tiltog kongen sig retten til at besætte en af kollegiepladserne, således at en af eleverne skulle have pladsen "i kongens navn".

Vi kender ikke biskop Christierns hus til de fattige skolarer, men det må have ligget meget tæt ved det nuværende Puggård. Vi ved heller ikke meget om kollegielivet. De kilder vi har er næsten alle gavebreve og dokumenter fra de retssager og konflikter om jord, som stiftelsen var involveret i. Af disse kilder fremgår det, at Puggård efterhånden blev en meget velstående stiftelse, der efter 1450 opførte den smukke bygning, som i dag udgør den ældste del af skolebygningerne. Det var imidlertid ikke længere de fattige skolarers hus. Nu var det snarere embedsbolig for den kannik, der administrerede stiftelsen. Kollegianere var der ikke mange af. I 1495 var der iflg. et vidnesbyrd afgivet til Ribes borgmester af præsten Claus Lustrup "ikke flere Degne (elever) udi Kost end fire". Der nævnes ikke engang kollegianere - kun elever på kost. Biskop Christierns gave opfyldte sit formål bedst i den første periode.

Puggård blev som nævnt ikke brugt til undervisningslokaler dengang. Selve skolen må imidlertid også have ligget i Puggårdsgade, omtrent hvor den ligger i dag. I et testamente fra ca. 1315 omtales en gave til det ældre skolehus i Puggårdsgade, og i byens ældste jordebog fra ca. 1450 kaldes Puggårdsgade Skolegade. Skolen er siden flyttet et par gange. I 1509 lå den lige over for Domkirken. Domkapitlet fik da beskrevet sine ejendomme, og i denne beskrivelse nævnes "Skolegården i Vor Frue Sogn" i Grydergade.

Skolen efter reformationen

Reformationen i 1536 indebar, at kongen overtog den katolske kirkes og klostrenes ejendom. Kongen blev kirkens overhoved efter den lutherske kirkeordning, og videregående undervisning blev statens opgave.

I Ribe rettede borgmester og råd henvendelse til kong Christian III i 1536 eller 1537 med det ønske, at byen måtte blive delt i 2 sogne (Domkirken og Catharinae Kirke), og at de øvrige kirker måtte "lægges & os lashede". Desuden bad man i brevet om, at skolen og dens indtægter måtte forbedres. Kongens svar af 18. januar 1537 har, så vidt det kan konstateres, været imødekomende både med hensyn til kirke og skole. Samme år indstævnedes rektoren Puggårds forstander for det kongelige retterting for at få fastslået, at Puggård med dets jordbesiddelser var skænket til skolen i Ribe "til fattige Peblings og Degnes ophold" - nderforstået ikke til indtægt for forstanderen. Retten anerkendte skolens ret til Puggård og bekræftede biskop Christierns stiftelsesbrev af 1298. Senere på året stadfæstede kongen også Benedict XI's brev om Puggård. I praksis blev forstanderen boende i Puggård indtil sin død i 1547. Herefter blev Puggårds gods overført til hospitalet i Ribe (Sortebrødreklosteret), og administrationen overdraget hospitalsforstanderen. Forstanderembedet blev nedlagt. Indtægterne skulle bruges til kost for 12 disciple og løn til 5 lærere (locater). Endelig skulle rektor og de 5 lærere have deres bolig i Puggård.

Også det først kendte gavebrev af 1278 bekræftes i disse år. I 1554 fremgår det af et kongebrev, at Darum sogn skulle svare en afgift til skolemesteren i Ribe. Og som det stod i brevet fra 1278, så skulle skolemesteren til gengæld have pligt til at undervise "de fattige Peblinge, som beder deres Brød uden at måtte besvære dem med nogen Skoleleje eller andet Vederlag for Undervisningen." Brevet slutter således: "og skal der altid holdes en god lærd Person til Skolemester udi forskrevne Ribe, som kan have god flittig Tilsyn, at Peblingene optugtes udi Guds frygt og gode Lærdomme og boglige Kunster".

Reformationen betød ingen ændring i skolens funktion. Christian III skrev den 30. oktober 1536, at de nye superintendenter, der afløste bispene, skulle føre tilsyn med, at der fandtes skoler, "der unge Personer læres og institueres i latine og andre Tungemaal, saa at Riget kan have lærde Mænd".

Hvordan dette skulle gøres, fastsattes i kirkeordinansen af 1537. Latin og religion var de helt dominerende fag, som det måtte være i en forskole for kommende præster.

I kirkeordinansen regnes med 2 typer latinskoler: de små i de almindelige købstæder med 2 eller 3 klasser, en skolemester og højst to hørere (lærere), og så katedralskolerne, der havde en skolemester og 4-5 hørere samt 5 lektier eller klasser. Fra de mindre skoler kunne eleverne søge til de større. Ribe Katedralskole havde som større skole fra 1548 fem klasser og endda et par år senere 6 klasser.

Kirkeordinansen havde også præcise bestemmelser om, hvad der skulle læses i hver lektie (klasse). På skemaet i sidste lektie - skolemesterens egen lektie - stod der latinsk stil, latinsk grammatik, sang, religion og begyndelsesgrundlag i græsk.

Latinskole i 1500-tallet.

Også i det daglige var der mange træk, der forbandt skolen med kirken. Lærere og elever medvirkede ved gudstjenester og andre kirkelige handlinger. De elever, der bospistes i Puggård, havde pligt til at synge til gudstjenester om morgenen og aften. Hertil kom en række embeder som degne, som skolen disponerede over. I 1590 var der 25, og i 1646 var tallet vokset til 30. Fem af disse degneembeder var besat med hørere, de øvrige med elever. Tilsynet med skolen lå i den henseende hos bispemændene, der også havde retten til at udnævne skolens rektor, og rektor aflagde embedsed til bispemændene. Vi kender formularen fra 1643 i Kornerups oversættelse:

"Jeg N.N. lover helligt, at jeg vil føre et ærbart Levned, med Troskab oplære Disciplene, med største Omhu drive paa den kateketiske Lærdom, bibringe de Unge de humane Fag og Sprogene med den Nidkærlighed, som søges og søges sig; paaminde Hørerne om at gøre deres Pligt, udøve Skoletugten med en passende Blanding af Strenghed og Mildhed og fuldkomment rette mig efter den for Skolerne fastsatte Plan, og være min Biskop, Provsten og Byens Præst lydige og at raadspørge ham i alle de Ting, der angaar Skolens Velfærd. Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord."

Denne ceremoni er fortsat op til slutningen af 1800-tallet. Rektor skulle ifølge sin edsaflæggelse være sin biskop, sin provst og sin præst lydige. Og han kunne håbe at blive forfremmet til præst, provst eller biskop. Blandt andet derfor havde skolen 25 rektorer i tiden mellem 1536 og 1660 eller en gennemsnitlig embedsperiode for en rektor på 5 år. Elevtallet ved skolen svingede meget i denne periode. I 1542 var der 40 elever. I 1591 mellem 250 og 260 elever, og i 1592 315 elever. Vi kender fordelingen på klasser dette år. 1. lektie 108 elever, 2. lektie 47, 3. lektie 43, 4. lektie 37, 5. lektie 34 og 6. og øverste lektie havde 46 elever. Derfra kunne man gå videre til universitetet. Københavns Universitets matrikel viser, at der i perioden 1611-60 er optaget 323 studenter fra Ribe. Også ved udenlandske universiteter blev Ribes studenter optaget, først og fremmest i Wittenberg, men også i Rostock.

Lejesoldater får udbetalt løn under Trediveårskrigen. Efter kobberstik af J. Callot.

Danmarks deltagelse i 30 års krigen og krigene mod Sverige blev en katastrofe for Ribe. Allerede før de kejserlige tropper besatte Jylland, skrev Riberhus' lensmand Albert Skeel i marts 1627 til kansler Christen Friis om hvordan kongens egne lejesoldater gav problemer. "Jeg kan dig ikke fuldskrive, hvorledes nogle af de Ryttere, der ligger alle Vegne omkring, holder Hus, dersom det skal blive ved saadan et Stykke Tid, da er Bønderne fordærvede, og har Bønderne allerede slagen 5 ihjel, af Rytterne".

Det blev ved. De kejserlige tropper besatte Jylland. I 1643 rykkede den svenske general Torstenssons tropper op gennem Jylland sydfra. I august 1657 blev byen besat af svenske tropper. Året efter oplevede byen igen en besættelse af svenske tropper, hvorefter brandenburgske,

kejserslige og polske hjælpetropper rykkede frem og fordrev svenskerne. Konsekvenserne var brandskatter, tvangsleverancer, indkvartering af soldater, plyndringer og pestagtige sygdomme. Ribes tid som handelsmæssigt og politisk centrum var forbi. Indbyggertallet faldt fra o. 4500 i 1591 til o. 3400 i 1641 og til 1939 indbyggere i 1672. Skattegrundlaget faldt endnu stærkere. Udskrivningsgrundlaget var i 1680 kun en fjerdedel af det, der var i 1659.

Denne udvikling fik naturligvis også følger for skolen. Elevtallet faldt. Skolen havde i 1663 73 elever og i 1712 kun 14 elever. Skolen havde ikke tilstrækkelige indtægter til at opretholde lønningerne til rektor, konrektor og lærerpersonale. Det skyldes, at indtægterne fra landgilde, afgifter, tiende m.v. faldt. Hertil kom også, at de sikre indtægter ved kirkelige handlinger for lærere og nogle elever faldt. Fra 1669 fortælles, at da byen var meget fattig, så foretrak de fleste at begrave deres døde fra de nærmeste landsbykirker. Så slap de for skolens opvartning med sang. Den kostede da 3 mark, hvis en lektie deltog, 3 rigsdaler hvis alle lektier eller hele skolens sang, og 4 rigsdaler hvis der skulle synges på latin. Det hører med til historien, at skolen ved kgl. stadfæstelse af 25. januar 1737 sikrede sig, at intet lig måtte begraves uden ligprædiken og skolens sangopvartning.

Under enevælden

Enevældens indførelse i 1660 betød en begrænsning i biskoppens indflydelse. Alle vigtigere embedsbesættelser, herunder ansættelser af rektorer, blev kongelige afgørelser. Det gjaldt også konrektor (vic rektor) og et særligt teologisk lektorat, der var forbundet med præsteembedet i Vester Vedsted. Biskoppen varetog tilsyn med undervisning og skoleliv og udstedte kaldsbreve med kongelig konfirmation. Domkapitlets indflydelse svandt, indtil det blev opløst formelt i første halvdel af 1700-tallet. Til gengæld oprettedes i 1672 en instans bestående af stiftsamtmænd og biskop, som regeringen spurgte til råds i juridiske og økonomiske sager vedrørende skolen.

Kongemagten og kancelliet modtog talrige breve om krænkede ejendomsrettigheder og manglende grundlag for løn og traf afgørelser i disse konkrete sager. Kongemagten udstedte også regler om undervisningen. Grundlaget var uniformitetstabellerne af 1656. De var resultatet af et kommissionsarbejde, der skulle foreslå "hvordan Skolerne udi Danmark kunne komme til Uniformitet" (ensartethed). Tabellerne fordelte pensum på 8 klasser. I praksis var der ikke 8 klasser, idet skolerne lagde klasser sammen. Hovedfag var fortsat religion og latin, og herudover kom nu græsk, hebraisk, aritmetik, retorik og logik. Aritmetik indgik i 4. klasse og i sidste lektie lidt geometri, astronomi, geografi og kirkelig tidsregning. Den ensartethed, man ønskede at fremme, skulle sikres ved, at tabellerne blev hængt op i klasselokalerne.

Et fælles skolereglement fra samme periode slog også formålet fast: at give eleverne et gudsfrygtigt sindelag, kundskaber og gode skikke.

Nye skolehuse i 1720'erne og i 1856

Nedgang i elevtal og indtægter blev imidlertid vendt til en opgangstid i første halvdel af 1700-tallet. I 1739 havde skolen 89 elever. Og det synligste udtryk for fremgang var indretningen af et bibliotek, nye boliger til lærerne og et nyt skolehus.

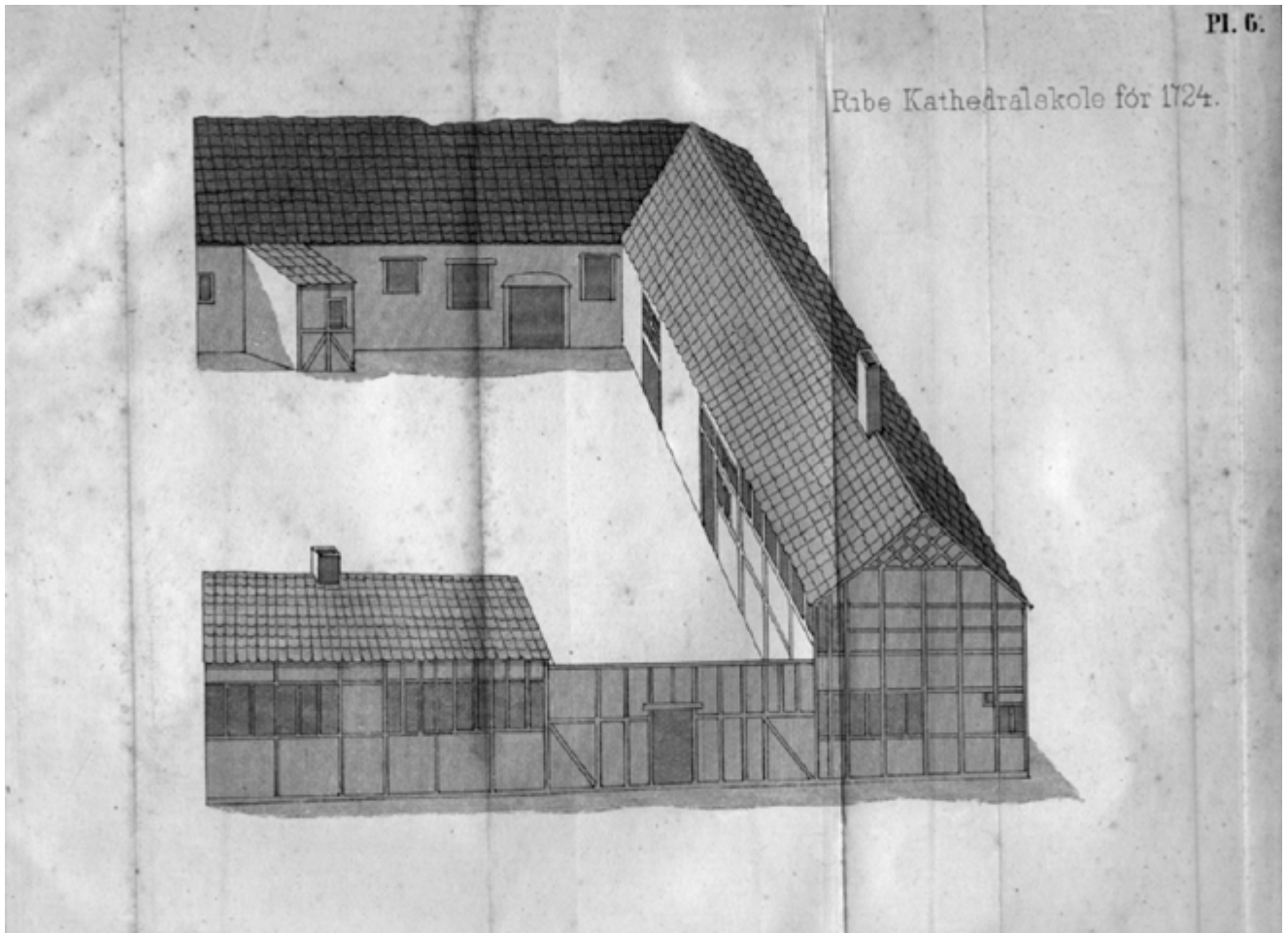
Den 20. juni 1720 kunne den senere rektor Falster indvie skolens nye bibliotek, Bibliotheca Scolastica Ripensis. Biblioteket var indrettet i mesterlektien (den ældste klasse) ud mod Grydergade

i den gamle skolebygning. Bøgerne var alle gaver. De bestod af to samlinger, den ene skænket af gejstligheden med biskop Thura i spidsen, den anden givet af byens præsident (borgmester) Carsten Worm. Biblioteket har fra begyndelsen været en blanding af teologisk litteratur og h&arin g;ndbøger til skolen. Biblioteket var i øvrigt åbent for alle, men bøger herfra måtte ikke uden bispens tilladelse føres uden for Ribe.

Næste projekt var ombygningen af hørernes kamre. De havde fra 1550'erne haft bolig i Puggård, men efterhånden blev Puggård kun rektorbolig. Den bygning, lærerne havde som bolig, lå foran den egentlige skolebygning, og den var af en sådan karakter, skriver biskop Thura, "at de (lærerne) vide ej, hvilken Time enten Gulvet under dem eller Tag og Loft over dem vil komme dem til i en kold Drøm at opvaagne".

16. april 1723 var finansieringen klar. Skolen opnåede ret til at optage en kollekt i alle fire jyske stifter, og 1724 stod et nyt stateligt hus over for domkirken med to kamre til hver hører, et hvor han havde sin seng og sine bøger, og et hvor han om vinteren kunne undervise sine elever. Rektor havde sin embedsbolig, lærerne havde deres smukke nye bygning, mens selve skolen var ved at falde sammen. Det måtte føre til næste projekt - opførelsen af en ny skolebygning. Med indsamlede midler og støtte fra kirken lykkedes det at tage en ny bygning i brug i 1727 med plads til 5 lektier og et bibliotek over for hørernes nye hus. Den 30. juni 1727 kunne biskop Thura indberette til København, "at vor Skole i Ribe baade i Henseende til Skolen selv og Hørernes Kamre er nu saa propre, heldig og commode som nogensteds i ganske Dannemark, Københavns Skole knap undtagen".

Nye regler blev fastlagt i forordningen om det latinske skolevæsen af 17. april 1739. Den indeholdt både det vi i dag ville kalde en skoleplan og en undervisningsplan. Skoleplanen brød med princippet om, at der skulle være en latinskole i hver købstad. En række mindre skoler blev nedlagt, og undervisningen samlet på større skoler.

Fra skolens indbydelsesskrift 1856

I Ribe Stift betød det, at fem skoler - Varde, Vejle, Ringkøbing, Lemvig og Holstebro latinskoler blev nedlagt, således at der kun var latinskolerne i Ribe, Fredericia og Kolding tilbage. For Ribe Katedralskoles vedkommende betød det en markant forbedring, da formuer og indtægter fra de nedlagte skoler overførtes hertil.

Undervisningsplanen havde stadig latin og religion som de centrale fag. Nyt var, at man fremhævede modersmålets betydning, og indførelsen af nye fag som historie og geografi. Forordningen præciserede de krav, en student skulle opfylde for at blive optaget på universitetet. Han skulle bl.a. kunne skrive latinsk stil uden fejl og tale nogenlunde flydende latin.

Fra 1756 anførtes også optagelseskrav til latinskolen. Kommende elever skulle kunne læse og skrive for at blive optaget. Det var derfor nødvendigt med forberedende undervisning hos private lærere.

1800-tallets embedsmandsskole

Den lutherske kirke- og præsteskole eksisterede frem til 1805. Med forordningen af 22. marts 1805 blev det nu regeringens mål, "at sætte de lærde Skoler, i hvilke en betydelig Deel af Skolens

tilkommende Embedsmænd skulle dannes, i Stand til alt mere og mere at kunne opfylde deres Bestemmelse".

Den gamle latinskole afløstes af en humanistisk præget embedsmandsskole. Latin og græsk (måske snarere græsk kultur) var nok de vigtigste fag, men særlig danskundervisningen fik en fremtrædende plads. Desuden skulle der undervises i hebraisk, tysk, fransk, religion, historie, aritmetik, geometri og kalligrafi. Der blev ligeledes mulighed for at undervise i naturhistorie, antropologi, engelsk, tegning, sang og gymnastik. Ifølge skoleloven af 1809 skulle skolerne "forskaffe de Nye, som søge dem, en saadan Uddannelse af deres Anlæg og Evner, at de, tilbørligen forberedte, kunne ved Universitetet fortsætte og fuldende deres akademiske Studier".

Om skolen opfyldte dette mål afgjordes ved examen artium, der fandt sted ved universitetet. For Ribe Katedralskoles vedkommende bestod alle 124 indstillede eksamen i perioden 1814-1845.

Skoleloven af 1809 forudsatte også, at man tillige ville tage hensyn til de elever, der selv om de ikke skulle optages på universitetet, så dog havde behov for en vis videnskabelig uddannelse til andre stillinger.

Også skolesystemets organisation ændredes i kraft af forordningen af 1805. Det blev nu Universitets- og Skoledirektionen, der var øverste myndighed for de lærde skoler. Der oprettedes et eforat bestående af stiftamtmand og biskop og ved hver skole et forstanderskab bestående af magistrat, sognepræst og rektor. Alle faste lærerstillinger blev besat ved kongelig udnævnelse. Eksaminer, ferier, lønninger fastsattes centralt. Der indførtes skolepenge, "sangopvartningen" afskaffedes, og der oprettedes ved hver skole et stipendiefond.

På skolen betød reformen, at undervisningen nu skulle ske ved faglærere og ikke klasselærere. På Ribe Katedralskole betød det afsked for de 4 hørere og ansættelse af i første omgang 2 lærere, der opfyldte den ny tids krav.

Vi har bevaret lektionstabellen for 1807 eller det ugentlige skema for 1807. I ministeriets brev anmodes rektor om, "at lade et Antal Exemplarer af Tabellen trykke, dog med Udeladelse af de tilføjede Navne paa Lærerne og den undertegnede Approbation, og da for at befordre Tilvænningen dertil, at tilstille enhver Discipel sit Exemplar, hvori de ham anviste Læretimer ere understregede".

I lektionstabellen er der 3 navne, rektor Hansen, konrektor Thorup og adjunkt Schandorph. Elevtallet var lavest i 1804 - 12 elever. I 1822 var der 52 elever og i 1864 73 elever.

Lektions-Tabel for Bibe-Catechisal-Skole.

Uge nr.	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
1-2	Bibelen I. Afsnit Læsning Sociale	Bibelen I. Afsnit Læsning Tysk	Prøve I. Afsnit Læsning Historie	Bibelen I. Afsnit Læsning Tysk	Bibelen I. Afsnit Læsning Tysk	Bibelen I. Afsnit Læsning Tysk
3-4	Bibelen II. Afsnit Læsning Latin	Bibelen II. Afsnit Læsning Latin	Bibelen II. Afsnit Læsning Latin	Bibelen II. Afsnit Læsning Latin	Bibelen II. Afsnit Læsning Latin	Bibelen II. Afsnit Læsning Latin
5-6	Bibelen III. Afsnit Læsning Oplysning II	Bibelen III. Afsnit Læsning Oplysning II	Bibelen III. Afsnit Læsning Oplysning II	Bibelen III. Afsnit Læsning Oplysning II	Bibelen III. Afsnit Læsning Oplysning II	Bibelen III. Afsnit Læsning Oplysning II
7-8	Bibelen IV. Afsnit Læsning Oplysning III	Bibelen IV. Afsnit Læsning Oplysning III	Bibelen IV. Afsnit Læsning Oplysning III	Bibelen IV. Afsnit Læsning Oplysning III	Bibelen IV. Afsnit Læsning Oplysning III	Bibelen IV. Afsnit Læsning Oplysning III
9-10	Bibelen V. Afsnit Læsning Oplysning IV	Bibelen V. Afsnit Læsning Oplysning IV	Bibelen V. Afsnit Læsning Oplysning IV	Bibelen V. Afsnit Læsning Oplysning IV	Bibelen V. Afsnit Læsning Oplysning IV	Bibelen V. Afsnit Læsning Oplysning IV
11-12	Bibelen VI. Afsnit Læsning Oplysning V	Bibelen VI. Afsnit Læsning Oplysning V	Bibelen VI. Afsnit Læsning Oplysning V	Bibelen VI. Afsnit Læsning Oplysning V	Bibelen VI. Afsnit Læsning Oplysning V	Bibelen VI. Afsnit Læsning Oplysning V
13-14	Bibelen VII. Afsnit Læsning Oplysning VI	Bibelen VII. Afsnit Læsning Oplysning VI	Bibelen VII. Afsnit Læsning Oplysning VI	Bibelen VII. Afsnit Læsning Oplysning VI	Bibelen VII. Afsnit Læsning Oplysning VI	Bibelen VII. Afsnit Læsning Oplysning VI
15-16	Bibelen VIII. Afsnit Læsning Oplysning VII	Bibelen VIII. Afsnit Læsning Oplysning VII	Bibelen VIII. Afsnit Læsning Oplysning VII	Bibelen VIII. Afsnit Læsning Oplysning VII	Bibelen VIII. Afsnit Læsning Oplysning VII	Bibelen VIII. Afsnit Læsning Oplysning VII
17-18	Bibelen IX. Afsnit Læsning Oplysning VIII	Bibelen IX. Afsnit Læsning Oplysning VIII	Bibelen IX. Afsnit Læsning Oplysning VIII	Bibelen IX. Afsnit Læsning Oplysning VIII	Bibelen IX. Afsnit Læsning Oplysning VIII	Bibelen IX. Afsnit Læsning Oplysning VIII
19-20	Bibelen X. Afsnit Læsning Oplysning IX	Bibelen X. Afsnit Læsning Oplysning IX	Bibelen X. Afsnit Læsning Oplysning IX	Bibelen X. Afsnit Læsning Oplysning IX	Bibelen X. Afsnit Læsning Oplysning IX	Bibelen X. Afsnit Læsning Oplysning IX
21-22	Bibelen XI. Afsnit Læsning Oplysning X	Bibelen XI. Afsnit Læsning Oplysning X	Bibelen XI. Afsnit Læsning Oplysning X	Bibelen XI. Afsnit Læsning Oplysning X	Bibelen XI. Afsnit Læsning Oplysning X	Bibelen XI. Afsnit Læsning Oplysning X
23-24	Bibelen XII. Afsnit Læsning Oplysning XI	Bibelen XII. Afsnit Læsning Oplysning XI	Bibelen XII. Afsnit Læsning Oplysning XI	Bibelen XII. Afsnit Læsning Oplysning XI	Bibelen XII. Afsnit Læsning Oplysning XI	Bibelen XII. Afsnit Læsning Oplysning XI
25-26	Bibelen XIII. Afsnit Læsning Oplysning XII	Bibelen XIII. Afsnit Læsning Oplysning XII	Bibelen XIII. Afsnit Læsning Oplysning XII	Bibelen XIII. Afsnit Læsning Oplysning XII	Bibelen XIII. Afsnit Læsning Oplysning XII	Bibelen XIII. Afsnit Læsning Oplysning XII
27-28	Bibelen XIV. Afsnit Læsning Oplysning XIII	Bibelen XIV. Afsnit Læsning Oplysning XIII	Bibelen XIV. Afsnit Læsning Oplysning XIII	Bibelen XIV. Afsnit Læsning Oplysning XIII	Bibelen XIV. Afsnit Læsning Oplysning XIII	Bibelen XIV. Afsnit Læsning Oplysning XIII
29-30	Bibelen XV. Afsnit Læsning Oplysning XIV	Bibelen XV. Afsnit Læsning Oplysning XIV	Bibelen XV. Afsnit Læsning Oplysning XIV	Bibelen XV. Afsnit Læsning Oplysning XIV	Bibelen XV. Afsnit Læsning Oplysning XIV	Bibelen XV. Afsnit Læsning Oplysning XIV
31-32	Bibelen XVI. Afsnit Læsning Oplysning XV	Bibelen XVI. Afsnit Læsning Oplysning XV	Bibelen XVI. Afsnit Læsning Oplysning XV	Bibelen XVI. Afsnit Læsning Oplysning XV	Bibelen XVI. Afsnit Læsning Oplysning XV	Bibelen XVI. Afsnit Læsning Oplysning XV

Bibelen opdeles i 16 Afsnit, som hver indeholder 12 Læsninger og 12 Oplysninger. De samlede Læsninger og Oplysninger udgør 192 Læsninger og 192 Oplysninger.

Målet for undervisningen blev justeret igen ved ministeriel bekendtgørelse af 13. maj 1850. Skolens formål var nu udbredelse af almindelig dannelse - især på grundlag af kendskab til oldtidens kultur - og dernæst forberedelse til studier ved universitetet. Eksamen aflagdes i to omgange. Første del med fagene tysk, fransk, geografi, naturhistorie, og anden del omfattende dansk, latin, græsk, religion, historie, aritmetik, geometri og naturlære. Engelsk var ikke på skemaet.

Den nye fagrække stillede krav om både flere lærere, flere klasselokaler og plads til samlinger. I 1848 udvidedes lærerpersonalet til at omfatte en rektor, en overlærer, seks adjunkter og nogle faglærere. Samtidig overvejede kultusministeriet, hvordan man kunne skaffe mere plads til skolen. En mulighed var at ombygge skolen over for domkirken og inddrage et nabohus. Løsningen blev imidlertid at bygge et helt nyt hus - det nuværende skolehus. Det blev planlagt i den store rektorhave ved Puggård og bestod af syv klasseværelser, tegne- og sangsale, lokaler til fysiske og naturhistoriske samlinger, bibliotek og gymnastiksal. I indbydelsesskriftet til den nye skolebygning indvielse den 5. september 1856 gennemgik rektor Bendtsen skolens historie og tidligere bygninger. Han sluttede, "Vi ville bede Muserne at tage Bolig her hos os; da skulle Kunster og Videnskaber, til hvis Dyrkelse Bygningen nu indvies, lykkeligen trives hos os til Held og Gavn for Fædrelandet".

Behovet for lokaler til naturlære blev understreget ved en ny skolelov af 1. april 1871. Undervisningen i de lærde skoler blev nu delt i en sproglig-historisk og i en matematisk-naturvidenskabelig linie. Hebraisk forsvandt helt, og engelsk og oldnordisk indførtes som obligatoriske fag.

Delingen skete i 5. klasse. Af de 5 elever i 1871 valgte 2 den sproglig-historiske retning og 3 den matematisk-naturvidenskabelige.

Et sammenhængende skolesystem

De lærde skoler var få og stod i 1800-tallet helt uden for resten af skolesystemet. Ved århundredeskiftet var den normale alder for optagelse i Katedralskolens 1. klasse 12 år, og undervisningsforløbet strakte sig over 6 år. Optagelsen var betinget af en prøve i en række fag bl.a. tysk og fransk og forudsatte derfor forudgående undervisning uden for grundskolen.

Dette ændredes med skolereformen af 1903. Den skabte ét sammenhængende skolesystem fra grundskolens 1. klasse til studentereksamen. Efter 5 år i grundskolen kunne de elever, der bestod en optagelsesprøve, komme i en 4-årig mellemskole. Derfra var der adgang til et 3-årigt gymnasium eller en 1-årig realklasse. Gymnasiet bestod herefter af 3 linier: den klassisk-sproglige, den nysproglige og den matematisk-fysiske linie, hvor latin gled ud til fordel for flere timer i moderne sprog. Resultatet var en styrkelse af dansk og moderne fremmedsprog. Loven gav også piger adgang til statens gymnasieskoler. Den sidste reform tilsluttede den nyindsatte rektor Øllgaard sig på Ribe Katedralskole ikke uden lidt betænkelighed.

Kemilokalet i Puggård, 1915.

1903-loven ændrede det danske skolesystem radikalt. Ribe Katedralskole optog i reformens første år 28 elever i 1. mellem. I 1912/13 var der ialt 157 elever, der fordelte sig med 47 gymnasieelever, 10 realister og 100 elever i mellemskolen. Af de 157 elever var de 45 piger. Og pigernes andel voksede. I 1949 var 176 ud af 350 elever piger.

Frikvarter 1917.

Fordelingen viser, hvilken vægt mellemskolen fik. I virkeligheden var det største antal elever mellemskoleelever helt frem til 1962, hvor 1. og 2. mellem forsvandt. I 1958 hvor beslutningen om at erstatte mellemskolen med realafdelingen bl ev truffet, havde skolen følgende elevtal:

tabel...

Frikvarter i slutningen af 1950'erne.

1903-reformens 3 linier slog først igennem senere på skolen. De første klassisk-sproglige og matematiske studenter efter 1903-ordningen dimitteredes i 1910. De første nysproglige studenter fik

skolen først i 1922. I perioden 1934-1948 havde skolen ikke klassisk-sproglige studenter. Det var vanskeligt at opretholde 3 linier, når antallet af studenter ikke oversteg 20.

Nye fag i mellemskolen og pigernes optagelse på skolen gjorde bygningsudvidelser nødvendige. Puggård, der hidtil havde tjent som rektorbolig, blev i 1913 ombygget til undervisningslokaler til fysik, kemi, håndgerning og sløjd. Samtidig blev der bygget en ny gymnastiksal i rektorhaven til drengene, så pigerne kunne beholde den gamle, der dog blev restaureret.

I 1951 blev det nødvendigt at købe "Dronning Louises Børneasyl" i Puggårdsgade. Der indrettedes 2 klasseværelser samt lægeværelse. Samtidig ændredes det øverste klasseværelse i Puggård til fysiklokale.

1903-reformen holdt i 55 år. Den erstattedes af skoleloven af 1958. Den bestemte, at "en gymnasieskole består af en treårig realafdeling og en treårig gymnasieafdeling". Realafdelingen havde skolen til og med 1972. Gymnasiet skulle være liniedelt, men nu kun med to linier - en sproglig og en matematisk. Ved overgangen til 2.g var der så mulighed for at vælge mellem 6 grene. På Ribe Katedralskole var det i 1958 nysproglig og klassisk-sproglig gren samt matematisk-fysisk gren. Musiksproglig gren kom til i 1970, biologisk gren i 1979 og musik-matematisk gren i 1984. Samfundsfag indførtes først ved næste strukturændring - valgfagsgymnasiet i 1988.

Det seneste skolehus

Skolegården spænder over 500 år. Fra Puggård fra slutningen af 1400-tallet til den ny bygning med rundgangen, der blev færdig i 1979/80. Inden da havde der været overvejelser om at flytte skolen til udkanten af Ribe, hvor det var muligt at etablere tidssvarende forhold med hensyn til både lokaler, sportsanlæg og parkeringsmuligheder. Kommunen ville stille en grund til rådighed på Nørremarken.

Disse planer mødte imidlertid modstand på skolen. Resultatet blev alligevel tidssvarende klasselokaler og laboratorier til fysik, kemi og biologi, nyt musiklokale, nyt bibliotek og et nyt fællesområde - rundgangen - mellem undervisningslokalerne og en lille gård. Prisen var, at idræt måtte flyttes til en ny hal og et anlæg ca. 300 m fra skolen. Den nye firelængede bygning var en tiltrængt modernisering og udvidelse. Samtidig blev rektorboligen indrettet til billedkunst og kontorer til studievejledning. Alligevel blev det i 1980'erne svært at finde tilstrækkelig plads. Asylet, der var overgået til bogdepot, måtte tages i brug igen til undervisningslokaler. Den øverste etage i hovedbygningen, der var indrettet til fællesområde, måtte ligeledes omdannes til klasselokale og edb-lokale. Og endelig manglede skolen et lokale, der kunne rumme alle elever.

Et sådant lokale har der været behov for længe. I et andragende af juni 1912 til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen opgjorde skolens forstanderskab skolens "Hovedmangler" og pegede her på behovet for et større lokale, hvor skolens festligheder, møder og foredrag kunne foregå. Det lykkedes i 1994 at få opfyldt dette ønske. Atriumgården i "rundgangen" er blevet overdækket. Det har givet skolen et fællesområde, hvor hele skolen kan samles. Og så er fællesområdet eller festsalen bygget i det år, hvor skolen har sit højeste elevtal - 447 gymnasieelever.

Ribe Katedralskole har haft mange herrer. Kirken fra 1145, staten fra 1660, men stadig med et kirkeligt tilsyn. Fra 1805 var Universitets- og Skoledirektionen øverste myndighed og fra 1848 Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen med et embede som de lærde skolers inspector. Fra 1986 har skolen haft to herrer og fra 1991 måske tre. Undervisningsministeriet fastsætter regler for undervisning og eksamen, mens driften af skolen fra 1986 er overtaget af Ribe Amt. Skolen har siden 1991 haft bestyrelse med budgetbeføjelser. Ribe Amt har overtaget et godt skolehus, og bedre jubilæumsgave end en ny festsal kunne Ribe Amt ikke give skolen.

De kommende år

Forventninger til de kommende år fastsættes i målsætninger i 1990'erne.

Ribe Katedralskole har til opgave inden for de af Undervisningsministeriet og Ribe Amtsråd fastsatte rammer at give en undervisning, som er almindelig, og som sikrer det nødvendige grundlag for videregående studier.

Det er skolens mål at give eleverne de bedste muligheder for at opnå faglig indsigt, alsidige færdigheder og personlig udvikling.

Ribe Katedralskole vil som Danmarks ældste gymnasieskole både værne om sin historie og sine traditioner og lægge vægt på udvikling og fornyelse. Skolen har særlige opgaver som kulturinstitution i Ribe.

Det vil vi bl.a. gøre ved

- at lægge vægt på samarbejdet med folkeskolerne
- at have en stor bredde i skolens fagudbud
- at tilgodese elevønsker
- at lægge vægt på et højt fagligt niveau i undervisningen
- at tage hensyn til den enkelte elev
- at have kontakt til forældre og foreningerne
- at lægge vægt på samspil med omverdenen og internationale kontakter
- at vedligeholde og forny traditioner
- og ved at åbne skolen over for by og opland

Det er et sammendrag af skolens målsætninger formuleret i januar 1994. Overfladisk kan det minde lidt om den ed, som rektor ved sin tiltræden skulle aflægge over for biskoppen. Målsætningerne har imidlertid ikke som rektors ed fra 1643 nogen fast formular. Den er blevet til efter drøftelse i pædagogisk råd, i samarbejdsudvalget og i skolens bestyrelse. Den består af mål på længere sigt (de citerede) og planer for næste år. Det er skolen fælles om - og både elever, forældre, ministerium, amt og bestyrelse kan forvente, at vi lever op til dem.

Ribeprospekt 1588 fra G. Braunius: Theatrum urbium. Katedralskolen er markeret med K.

2.g - - 7

1.g - - 8

3.g nysproglig 17

2.g - 17 I alt 119

1.g - 9

3.g matematisk-fysisk 18

2.g - - 16

1.g - - 20

realklassen 39

4. mellem 56

3. mellem 56 I alt 263

2. mellem 59

1. mellem 53